

Sprawozdanie z działalności Muzeum Regionalnego w Człuchowie od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r.

W 2016 r. Muzeum otrzymało dotację podmiotową w wys. 632.000,00 zł. Koszty energii elektrycznej i ogrzewania wyniosły 115.408,84 zł. Zakupy materiałów (m.in. zakup materiałów biurowych, farb i art. konserwatorskich, materiałów do sprzedaży) wyniosły 63.361,63 zł. Koszty usług obcych (m.in. druk wydawnictw, konserwacje systemu ppoż. i antynapadowego, opłaty telefoniczne, usługa bhp, usługi komunalne, konserwacja wind, wynajem wystaw) wyniosły 97.700,23 zł. Wynagrodzenia pracowników, umowy o dzieło, umowy zlecenia 296.898,56 zł. Świadczenia na rzecz pracowników (urlopowe, szkolenia, badania lekarskie, składki ZUS) 58.630,74 zł. Przychody własne wyniosły 152.911,55 zł (przeznaczono je m.in. na zakup muzealiów oraz księgozbioru). W 2016 r. Muzeum otrzymało również dotację celową w wysokości 7.872,00 zł z przeznaczeniem na opracowanie dokumentacji konserwatorskiej dotyczącej wartowni oraz wewnętrznych murów zachodniego skrzydła zamkowego.

Na dzień 31 grudnia 2016 r. w Muzeum było zatrudnionych 8 pracowników (6 etatów) – dwóch pracowników działalności podstawowej: kustosz (1 etat) i adiunkt (0,5 etatu), główna księgowa (0,25 etatu), przewodnik (1 etat) , pracownik gospodarczy (1 etat), dwie pracownice obsługi (2x 1 etat) i jedna sprzątaczką (1x0,25 etatu). W sezonie letnim – od 14 czerwca do 30 września – zatrudnione do obsługi zwiedzających zostały 4 osoby i jedna na dwa miesiące (lipiec – sierpień). W 2016 r. Muzeum korzystało również z pracy dwóch osób w ramach prac społecznie użytecznych.

W 2016 roku Muzeum Wpływy ze sprzedaży biletów w 2016 r. - 130.824,00 zł

W 2016 r. Muzeum odwiedziło 29.564 zwiedzających, w tym 10.621 osób zwiedziło Muzeum bezpłatnie.

1. Gromadzenie, opracowywanie konserwacja zbiorów:

Do dnia 31.12.2016 r. Muzeum zbiory Muzeum powiększyły się o ponad 200 pozycji inwentarzowych. Najciekawsze z obiektów to:

- muszkiet skałkowy XVII/XVIII w.
- pałasz w typie walońskim XVII w.
- naczynia cynowe XVII - XVIII w.
- pamiątki związane ze Strażą Graniczną w l. 1930-1939 (odznaka, patki, orzełek, legitymacja)
- mapa Niemiec, 1789, wyd. D. F. Sotzmann
- mapa Królestwa Prus, 1751, Gilles Robert de Vaugondy

W 2016 r. Muzeum otrzymało w darze część kolekcji Edmunda Kloskowskiego – pierwszego dyrektora Muzeum. W jej skład wchodzi ponad sto dokumentów dotyczących oświaty, życia kulturalnego i gospodarczego ziemi człuchowskiej. Najstarszy z dokumentów pochodzi z połowy XVIII w. najmłodszy z lat 30. XX w. Przekazane archiwalia są wstępnie katalogowane i opracowywane.

Decyzją Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatury w Słupsku do Muzeum zostały przekazane w formie depozytu, zabytki brązowe, będące przypadkowym znaleziskiem w okolicy miejscowości Grzymisław.

W 2016 r. księgozbiór muzealny wzbogacił się o 82 pozycje inwentarzowe, w przeważającej części dary. Do najciekawszych pozycji należą m.in. *Encyklopedia powszechna Ultima Thule*, Warszawa, 1927-1939 oraz *Der Neue Brockhaus*, Leipzig, 1937-1938

2. Działalność wystawiennicza:

Wystawy:

a) stałe:

- Historia badań archeologicznych na człuchowskim wzgórzu zamkowym.
- Pradzieje ziemi człuchowskiej
- Z dziejów miasta i regionu
- Kultura materialna Ziemi Człuchowskiej, Obróbka lnu, Współczesny haft ludowy i

rzeźba z regionu

- Sztuka i rzemiosło artystyczne XV-XX w.
- Człuchów – z dziejów zamku.

b) wystawy czasowe

- 1) ***Mapy i karty pocztowe w zbiorach Muzeum Regionalnego w Człuchowie*** - wystawa zorganizowana z okazji 40-lecia Muzeum Regionalnego w Człuchowie. Zaprezentowano tutaj największą kolekcję ze zbiorów Muzeum – karty pocztowe Człuchowa i powiatu człuchowskiego. Pierwsze karty pocztowe w zbiorach Muzeum znalazły się w 1999 r., do tego czasu udało się ich zgromadzić blisko 300. Na wystawie zaprezentowano również część kolekcji kartograficznej, najstarsze tego typu obiekty w zbiorach pochodzą z lat 30. XVIII w., najmłodsze z lat 40. XX w. (22 stycznia - 12 lutego 2016 r.)
- 2) ***Zapomniana medycyna*** – wystawa była obrazem praktyk w lecznictwie ludowym. Medycyna ludowa obejmuje poglądy na chorobę, czynności oraz profesje lecznicze. Chorobę postrzegano jako istotę żywą, coś co przychodzi i odchodzi. Działania i zabiegi lecznicze były mieszaniną magii i racjonalności, wykorzystywano tutaj amulety, rekwizyty związane z kultem religijnym jak również wywary z ziół. Lecznicze profesje to grupy medyków wiejskich takich jak cyrulicy, znachorzy, babki, owczarze czy kowale. Prezentowana wystawa poruszała wszystkie te zagadnienia, a także przedstawiała narzędzia stosowane w lecznictwie ludowym służące np. do upuszczania krwi czy wrywania zębów. Wystawa została przygotowana ze zbiorów Muzeum Etnograficznego im. Marii Znamierowskiej -

Prüfferowej w Toruniu, Muzeum Regionalnego w Wągrowcu oraz własnych (18 lutego-22 kwietnia 2016 r.)

- 3) ***Odkrywanie świata. Podróże Elżbiety Dzikowskiej i Tony'ego Halika*** – na wystawie zaprezentowano pamiątki z podróży Elżbiety Dzikowskiej i Tony'ego Halika po krajach Ameryki Łacińskiej: Meksyku, Gwatemali i Peru, a także krajach Afryki oraz Azji. Są to obiekty związane z życiem codziennym i obrzędami ludów tam mieszkających. Znalazły się tu więc stroje, torby, nakrycia głowy, broń, ozdoby, wyroby sztuki ludowej, ceramika prekolumbijska, a także przedmioty rytualne. Fragment wystawy stanowiła część zgromadzonej przez podróżników kolekcji kluczy hotelowych, egzotycznych czapek i kapeluszy, a także rzeczy osobiste jak identyfikatory prasowe, karty akredytacyjne czy walizka do sprzętu filmowego.

Wystawa została zorganizowana ze zbiorów Muzeum Podróżników im. Tony'ego Halika Oddziału Muzeum Okręgowego w Toruniu (3 marca – 15 kwietnia 2016)

- 4) Wystawa pokonkursowa ***Najpiękniejsza pisanek*** - prezentacja zgłoszonych do konkursu pisanek oraz znajdujących się w zbiorach Muzeum pisanek z kolekcji Jana Bernarda Jakubowskiego - pomysłodawcy konkursu (23 marca – 17 kwietnia 2016 r.)

5) ***Janusz Zigmanski. Malarstwo*** – wystawa była drugą (pierwsza miała miejsce w 2006 r. w ramach cyklu *Człuchowianie – Artystyczne dokonania*) wystawą indywidualną tego artysty w człuchowskim muzeum. Pozwoliła ona na zaprezentowanie ponad pięćdziesięciu prac Janusza Zigmanskiego. W przeważającej części były to abstrakcje (oleje, technika mieszana), ale również portrety, akty oraz prace z cyklu *Upadek Ikara*. (23 kwietnia – 16 czerwca 2016 r.)

Janusz Zigmanski - absolwent Państwowego Liceum Plastycznego w Koszalinie, jest studentem wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu na Wydziale Malarstwa i Rzeźby

6) ***W kręgu secesji*** - wystawa zorganizowana została ze zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku, które posiada największe w Polsce zbiory związane z tym stylem w sztuce. Kuratorem wystawy był pracownik Działu Sztuki Muzeum Mazowieckiego w Płocku Mariusz Kasprzak. Na wystawie zaprezentowano malarstwo i rzeźbę powstałą w tym okresie *belle époque* oraz przedmioty rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej (29 kwietnia- 4 września 2016 r.)

7) **Franciszek Starowieyski** Teatr Rysowania *W oczekiwaniu Ocaliciela*

Franciszek Starowieyski był twórcą i wykonawcą charakterystycznej wyłącznie dla siebie formy malarstwa jaką jest *Teatr Rysowania*, z udziałem publiczności. Idea ta zrodziła się w 1980 r., podczas pleneru w Świdwinie. Wówczas stworzył malowidło na trwałym podłożu (technika mieszana, na tynku), ale z czasem wykrystalizowała się jednorodna forma, powtarzana w kolejnych spektaklach. Każdorazowo artysta wypełniał pustą salę trzema dużymi blejtramami, obciążonymi płótnem, które zagruntowywał i pokrywał podkładem emulsyjnym, w tonacji złamanych brązów. Ustawiane były w jednej linii, lub na planie kwadratu, tworząc w ten sposób wewnętrzne mniejsze pomieszczenie, w którym odbywało się misterium rysowania. Najważniejsze tego typu realizacje to: Warszawa 1984, Wenecja 1986, Paryż 1986 (spektakl trwał 6 dni i nosił tytuł *Komunistyczna zagłada świata*), Linz 1989, Monachium 1989, Sevilla 1992 i ostatnia w Lublinie – 1995 *W oczekiwaniu Ocaliciela*.

Wystawa Franciszek Starowieyski *Teatr Rysowania W oczekiwaniu Ocaliciela* pochodziła z kolekcji Cypriana Biełańca i Andrzeja Widelskiego. Organizatorem wystawy była Agencja Zegart (8 lipca – 28 sierpnia 2016 r.)

Franciszek Starowieyski - rysownik, malarz, grafik, scenograf i kolekcjoner. Był

autorem około 300 plakatów, ilustracji i opracowań graficznych książek. Miał ponad 200 indywidualnych wystaw w kraju i za granicą, m.in. w Austrii, Belgii, Francji, Holandii, Kanadzie, Szwajcarii, USA oraz we Włoszech. Był pierwszym Polakiem, który miał indywidualną wystawę w Museum of Modern Art w Nowym Jorku (1985). Urodził się 8 lipca 1930 r. w Bratkówce koło Krosna, w rodzinie szlacheckiej, pieczętującej się herbem Biberstein. Zmarł 23 lutego 2009 r. w Warszawie. Ukończył liceum plastyczne w Krakowie, następnie studiował na wydziale malarstwa w krakowskiej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych (1949-52), najpierw u Tadeusza Kantora, później u Wojciecha Weissa i Adama Marczyńskiego. Studia ukończył w pracowni malarstwa Michała Byliny w ASP w Warszawie w 1955 r. Popularność zdobył w latach 60-tych jako autor plakatów teatralnych i filmowych. Zajmował się malarstwem, plakatem, grafiką użytkową, scenografią teatralną i telewizyjną. Był twórcą tzw. teatru rysowania. Jego malarstwo cechowały fascynacja ciałem kobiecym o rubensowskich kształtach, zmysłowością oraz refleksja nad przemijaniem i śmiercią. Wielokrotnie wystawiał w galeriach i muzeach w Polsce oraz Austrii, Belgii, Francji, Holandii, w Kanadzie, Szwajcarii, USA, we Włoszech i in.

8) *Ceramika chodzieska w zbiorach Muzeum Okręgowego w Pile* – wystawa przedstawiała wyroby jednej z najbardziej znanych w Polsce fabryk zajmujących się produkcją wyrobów ceramicznych.

Tradycje garncarstwa w Chodzieży sięgają średniowiecza, z kolei początki przemysłowej produkcji w tym ośrodku sięgają połowy XIX w. Najlepszym okresem dla ceramiki chodzieskiej był okres międzywojenny, fabryka zatrudniała wówczas ponad 600 pracowników. Okres powojenny to czas znacznego rozwoju chodzieskich zakładów ceramicznych, zatrudniono wówczas wybitnych plastyków, którzy byli twórcami serwisów i figurek tzw. „pikasów”. Produkowano wówczas ponad 50 typów tych figurek. Wkrótce stały się one synonimem nowoczesności we wzornictwie przemysłowym.

Muzeum Okręgowe w Pile posiada największą w kraju kolekcję wyrobów chodzieskich. Z tej kolekcji zostało wybranych kilkadziesiąt obiektów, które obrazują przykłady ceramiki chodzieskiej z XIX i XX w. (13 października 2016 r. - 15 stycznia 2017 r.)

9) Wystawa pokonkursowa *Ozdoba choinkowa i karta bożonarodzeniowa* – wystawa związana z konkursem *Ozdoba choinkowa i karta bożonarodzeniowa z elementami zabytkowej architektury mojej miejscowości lub okolicy* organizowanym przez Muzeum Regionalne w Człuchowie od 1999 r. (20 grudnia 2016 – 15 stycznia 2017 r.).

3. Inne formy popularyzowania historii i kultury:

a) Warsztaty

- **warsztaty zdobienia jaj wielkanocnych** - w ramach konkursu na *Najpiękniejszą pisanekę* w okresie poprzedzającym Święta Wielkiej Nocy Muzeum zorganizowało warsztaty zdobienia jaj wielkanocnych. Podczas warsztatów uczestnicy zapoznali się z tradycyjnymi metodami zdobienia jaj. Prowadzącą warsztaty była Pani Danuta Psztyr wielokrotna zwyciężczyni w poprzednich edycjach konkursu na *Najpiękniejszą pisanekę*. Udział w warsztatach był bezpłatny. (16 marca 2016 r.)
- **warsztaty archeologiczne *Jak zostać archeologiem*** - lipiec 2016, współorganizowane z archeologami prowadzącymi badania archeologiczne na II Przedzamczu Zamku w Człuchowie. Udział w warsztatach był bezpłatny.

- **warsztaty batiku i witrażu** – warsztaty odbywały się w dniach od 24.08. - 03.09.2016 r., prowadziła je artystka plastyk Wanda Frąckowska z Gdyni. Udział w warsztatach był bezpłatny.
- **warsztaty świąteczne:**
  - warsztaty piernikarskie – podczas których uczestnicy przygotowywali i zdobili pierniki dekoracyjne,
  - warsztaty wykonywania tradycyjnych ozdób choinkowych - uczestnicy wykonywali ozdoby choinkowe ze słomy, bibuły i innych tradycyjnych materiałów.

b) Lekcje muzealne - w 2016 roku pracownicy Muzeum przeprowadzili 53 lekcje muzealne, które tematycznie związane były ze zbiorami Muzeum, z historią zamku człuchowskiego oraz rycerstwa.

c) Konkursy:

- ***Najpiękniejsza pisanka*** - kolejna edycja konkursu *Najpiękniejsza pisanka*. Na konkurs wpłynęło 61 pisanek od 30 osób. Konkurs jest kontynuacją konkursów organizowanych przez Jana Bernarda Jakubowskiego od lat 90. XX w.
- ***Architektura zamku w Człuchowie*** - III edycja. Na konkurs wpłynęła rekordowo duża ilość prac – 130, po raz pierwszy większość stanowiły prace uczniów ze szkół spoza Człuchowa.
- ***Karta bożonarodzeniowa i ozdoba choinkowa z elementami zabytkowej architektury mojej miejscowości lub okolicy*** – była to IX edycja konkursu organizowanego od 1999 r. - na konkurs wpłynęło 114 kart bożonarodzeniowych i 51 ozdób choinkowych.

d) Ferie w Muzeum - podczas ferii pracownicy Muzeum prowadzili warsztaty związane z kulturą rycerską i historią zamku w Człuchowie, a także warsztaty plastyczne związane z konkursem *Architektura Zamku w Człuchowie*

e) Noc Muzeów jak co roku, podczas Nocy Muzeów, w godz. 18.00 – 24.00, Muzeum bezpłatnie udostępniło zwiedzającym wystawy stałe: *Kultura materialna ziemi człuchowskiej*, *Rzemiosło artystyczne XV - XX w.*, *Archeologia człuchowskiego wzgórza zamkowego*, *Pradzieje ziemi człuchowskiej*, *Z dziejów miasta i regionu*, wystawy czasowe: *W kręgu secesji* i *Malarstwo. Janusz Zigmanski* oraz dziedziniec zamkowy, piwnice skrzydła wschodniego i południowego oraz wieżę zamkową.

W 2016 r. przypadała 550. rocznica podpisania II pokoju toruńskiego, którego postanowienia decydowały m.in. o powrocie Człuchowa i ziemi człuchowskiej w granice państwa polskiego. W związku z tym wydarzeniem *Noc Muzeów* w 2016 r. tematyką nawiązywała do kultury późnego średniowiecza. Przed siedzibą Muzeum, w fosie zamkowej zaprezentowano XV – wieczne obozowisko rycerskie, kulinaria XV-wieczne, rzemiosło rycerskie - walki na miecze, strzelanie z broni czarnoprochowej, strzelanie z łuku. Goście Muzeum mogli także wziąć udział w warsztatach wytwarzania, barwienia oraz drukowania tkanin tak jak w okresie późnego średniowiecza. Zwiedzający mieli również możliwość sfotografowania się w replikach strojów późnośredniowiecznych. Dużym zainteresowaniem

zwiedzających cieszyła się gra *Chochliki w Muzeum* czyli nieproszeni goście w gablotach i na wystawach przygotowana tylko na *Noc Muzeów*. O godz. 21.30 zaprezentowano minispektakl historyczny *Ucieczka z zamkowych lochów*, nawiązujący do ucieczki, podczas wojny trzynastoletniej, późniejszego starosty człuchowskiego Jerzego z Dąbrowy z zamkowych lochów. Spektakl zakończono fireshow w fosie zamkowej

Podczas *Nocy Muzeów* odwiedziło nas ok. 1400 zwiedzających (14 maja 2016 r.).

e) **Zamkowy Piknik Historyczny. Rycerze – zakonnicy i rabusie** – wydarzenie plenerowe po raz pierwszy organizowane przez nasze Muzeum. W związku z ważną dla Człuchowa datą 1466 r. wydarzenie tematycznie nawiązywało do późnego średniowiecza. Zaproponowaliśmy naszym gościom: średniowieczne skryptorium, zajęcia na temat zielarstwa. Prezentowano średniowieczne uzbrojenie ochronne i zaczepne, z towarzyszeniem warsztatów szermierczych. Pokaz rzemiosł średniowiecznych (garncarstwo, przędzenie, tkanie), gry i zabawy plebejskie, warsztaty dla małych łuczników, warsztaty tańca dawnego, rycerskie szranki, średniowieczna rybacka przystań - sprzęt rybacki, wędzarnia.

- *Jarmarczne harce* - zabawa w stylu średniowiecznym dla najmłodszych, m.in. szczudlarze, żonglerka - warsztaty szczudlarskie i żonglerki, pokaz walki pieszych rycerzy oraz pokaz artyleryjski.

- *Łuczywo* - widowisko ogniowo-pirotechniczne, utrzymane w klimacie teatru obrzędowego, w wykonaniu Teatru Ulicznego Scena Kalejdoskop.

Podczas Zamkowego Pikniku Historycznego odwiedziło nas ok. 2000 gości (13.08.2016 r.).

4) Inne wydarzenia:

- **40 – lecie Muzeum Regionalnego w Człuchowie**

22 stycznia 2016 r. miały miejsce uroczystości Jubileuszowe 40 –lecia Muzeum Regionalnego w Człuchowie. Najważniejszym punktem uroczystości jubileuszowych była konferencja naukowa *Wokół człuchowskiego wzgórza zamkowego – od XIV do XX w. Architektura – administracja - polityka*. Prowadzącym konferencję był Kazimierz Jaruszewski – prezes Chojnickiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wygłoszone zostały cztery referaty: *Archeologia Zamku Wysokiego w Człuchowie* - dr Michał Starski, *Zamek w Człuchowie w średniowieczu, w świetle źródeł pisanych* - dr Janusz Trupinda, *„Familia castriensis”. Urzędnicy starościńscy, załoga zbrojna i służba na zamku człuchowskim w okresie staropolskim* - dr Marian Fryda, *Zamek w Człuchowie w dobie panowania prusko-niemieckiego* - dr Jerzy Szwankowski.

Goście podczas uroczystości otrzymali egzemplarz nowej, wydanej przez Muzeum z okazji Jubileuszu, publikacji *40 lat Muzeum Regionalnego w Człuchowie*. Podczas Jubileuszu goście mogli również zwiedzić, oprócz wystaw stałych, wystawę *Mapy i karty pocztowe w zbiorach Muzeum Regionalnego w Człuchowie*. Ostatnim punktem uroczystości jubileuszowych był koncert Andrzeja Sikorowskiego i Mai Skorowskiej z towarzyszeniem Jacka Królika.

- **Wizyta Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego**

Dnia 18 kwietnia 2016 roku odwiedził nasze Muzeum wielki mistrz zakonu krzyżackiego ks. biskup Bruno Platter Wielki Mistrz Zakonu Krzyżackiego, Olaf Wurm - Generalny Sekretarz Zakonu Krzyżackiego, Bernhard Hube - osobisty Sekretarz Wielkiego Mistrza, prof. Udo Arnold oraz dr Janusz Trupinda. Największe wrażenie na naszych gościach zrobił dziedziniec zamkowy wraz odkrytymi

piwnicami skrzydła wschodniego i południowego oraz gotycka wieża zamkowa.

- 6 października 2016 r. - *Przetańczyć całą noc* koncert w wykonaniu zespołu Bydgoskich Solistów *Arte Con Brio* - w programie koncertu znalazły się przeboje muzyki klasycznej, operetkowej, musicalowej i filmowej.
- 15 grudnia 2016 - wykład Macieja Kurdwanowskiego *Wstępne wyniki badań archeologicznych wschodniej części II Przedzamcza w 2016 r.*

5. Wydawnictwa

- *Merkuriusz Człuchowski*, kwartalnik redagowany przez *Klub Przyjaciół Muzeum*, w lipcu 2016 r. ukazał się nr 84-88/2015
- *40 lat Muzeum Regionalnego w Człuchowie* – folder-album wydany z okazji Jubileuszu 40-lecia Muzeum
- *Wokół człuchowskiego wzgórza zamkowego od XIV-XX w. Architektura – administracja-polityka* - książka zawierająca teksty wygłoszone podczas konferencji pod tym samym tytułem zorganizowanej w dniu 22 stycznia 2016 r. z okazji 40 – lecia Muzeum Regionalnego w Człuchowie
- Wystawom czasowym towarzyszyły zaprojektowane przez pracowników i wydane przez Muzeum składanki i plakaty